

NODOKĻU SISTĒMA ĀRĒJO FAKTORU IETEKMĒ

Rīgas Tehniskās universitātes Muitas un nodokļu katedras mācībspēki – asociētais profesors Māris Jurušs un docente Justīna Hudenko – šoreiz apskata, kādu ārējo faktoru ietekmē Latvijā izveidojusies tieši tāda nodokļu sistēma, kāda tā šobrīd ir.

Dr. oec. **JUSTĪNA HUDENKO**

Dr. oec. **MĀRIS JURUŠS**

Justīna: Sveiks, Māri! Pagājušajā reizē iepazīstināji ar savu studentu izstrādāto modeli, ar kuru var novērtēt nodokļu sistēmas ietekmi uz valsts ilgtspēju. Šoreiz gribētu piedāvāt paskatīties uz nodokļu sistēmu no otras puses – faktoriem, kas valstī ietekmē sistēmas izvēli.

Māris: Sveika, Justīna! Tā tiešām ir – nodokļu sistēma veidojas vairāku faktoru ietekmē. Kā noprotu, vēlies iztirzāt savas studentes Sanitas Stūrmanes idejas.

J: Lasot elektroniskajos resursos komentārus pie rakstiem par izmaiņām nodokļu jautājumos, var nonākt pie secinājuma, ka nodokļu sistēma veidojas atsevišķu “nepavisam gudru politisku iegribu dēļ”, un tad lasītājam no malas var šķist, ka “vairāki ārējie faktori” ir konkrētu cilvēku uzskaitījums. Tomēr patiesībā nodokļu sistēmas veidošana notiek vismaz divu virzošo spēku ietekmē – viens no tiem, protams, ir pieminētais subjektīvais faktors, politikorekti saucsim to par valsts nodokļu politiku, bet otrs – ārējo faktoru kombinācija. Sanitas uzdevums bija salikt visus šos faktorus kopā, lai parādītu objektīvu nodokļu sistēmas veidošanas ainu.

M: Parasti šos faktorus iedala vairākās grupās: ekonomiskie, sociālie, administratīvie, politiskie utt.

J: Jā, turklāt viņa faktorus sagrupējusi, piedāvājot apskatīt un novērtēt to tendences, un secināt, kā ar valsts nodokļu politikas instrumentiem var mainīt nodokļu sistēmu tā, lai Latvija tuvinātos nacionālajā attīstības plānā (NAP) izvirzītajiem mērķiem.

M: Izklausās ļoti sarežģīti. Bet pieļauju, ja minēsi konkrētus indikatorus, ko piedāvā Sanita, un izstāstīsi viņas secinājumus, būs vieglāk saprast, kāpēc brīžiem mūsu politiķi pieņem vienu vai otru nepopulāru lēmumu.

J: Tieši tāds arī ir mans mērķis.

EKONOMISKIE FAKTORI

M: Sāksim ar ekonomiku. Iepriekšējā sarunā secinājām, ka Latvijā valsts finanses ir samērā stabilas, bet nav pietiekamas. Strauji novecojošā iedzīvotāju daļa piesaista valsts izdevumus veselības aprūpei un palielina nodokļu slogu ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem un uzņēmējiem. Ņemot vērā darba resursu un kapitāla globālo mobilitāti mūsdienās, tas izraisa pretrunīgus procesus – vajadzīgs gan papildu budžeta izdevumu segums, ko var nodrošināt, paaugstinot nodokļus, gan rentabilitātes pieaugums, ko var sasniegt, samazinot nodokļu slogu.

J: Aplūkosim statistiku! Tā parāda, ka iedzīvotāju nodarbinātība pārsniedz NAP 2030. gada mērķa indikatorus (78% 2017. gadā pret 2030. gadā plānotajiem 75%) un ekonomiski aktīvās komercsabiedrības Latvijā pastāvīgi palielinās, pārsniedzot NAP 2020. gada mērķa rādītāju (80 tūkst.) jau 2013. gadā.